

Respons

Kosovo: Fengsels- og soningsforhold

Problemstilling/spørsmål:

- Soningsforhold i Kosovo
- Opplysninger om korrupsjon og nepotisme i fengselsvesenet

Innledning

Ifølge den årlige menneskerettighetsrapporten fra det amerikanske utenriksdepartementet tilfredsstillers fengselsforholdene i Kosovo rent generelt internasjonale standarder. For rapporteringsåret 2009 opplyses det imidlertid om enkelte anklager vedrørende misbruk og mishandling av innsatte (U.S. Departement of State 2010).

Law on Execution of Penal Sanctions (LEPS) regulerer fengsels- og soningsforholdene i Kosovo (LEPS 2004).

I 2009 ble det avsatt noe over 12,2 millioner euro til Kosovos fengselsvesen; Kosovo Correctional Service (KCS). KCS har 1534 ansatte (EULEX 2009, s. 106).

Kosovo har to hovedfengsler, Dubrava og Lipjan/Lipljan,¹ og seks forvaringssentre; Prishtinë/Priština, Pejë/Peć, Prizren, Gjilan/Gnjilane, Mitrovicë/Mitrovica og Lipjan/Lipljan. Dubrava er i hovedsak for langtidsdømte, mens Lipjan/Lipljan er for kvinner og mindreårige. Et nytt fengsel for fanger med kortere fengselsstraffer ble åpnet sommeren 2010 i Smrakovnicë/Smrekovnica i Vushtrri/Vučitrn. Det er videre planer om å bygge et nytt høyrisikofengsel med 300 soningsplasser. Dette fengslet vil neppe være i funksjon før om to år (Ambassaden i Pristina, e-post av 26. oktober 2010).

Domfelte med lengre straffer enn tre måneder soner også i forvaringssentrene til tross for at dette er i strid med Kosovos lovgivning (KRCT 2010, s. 10). På hjemmesiden til KCS finnes kort informasjon om fengslene og forvaringsanstaltene i Kosovo (Ministry of Justice u.å.).

Pr. september 2009 var det 823 domfelte og 502 varetektsfanger i fengslene og forvaringsanstaltene i Kosovo. Av disse var 34 kvinner og 54 mindreårige. Gjennom 2009 har

¹ Stedsnavnene i Kosovo skrives både på albansk og serbisk i denne responsen.

tallet på innsatte i Dubrava-fengslet variert månedlig mellom 600 og 950 innsatte (U.S. Department of State 2010).

Styringsforhold og EULEX-rådgivning

Kosovos fengselsmyndigheter – Kosovo Correctional Service (KCS) – er ansvarlige for fengslene og forvaringsanstaltene i Kosovo. KCS er underlagt Kosovos Justisdepartement og ledes av en kommisjonær, Xhevat Mexhuani (Ministry of Justice u.å.a).

European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX) sitt sentrale mål er å assistere og støtte Kosovos myndigheter i tilknytning til lov og orden, spesielt i forhold til politi- og rettsvesen herunder fengselsvesen. EULEX har ikke styrende, men rådgivende funksjon. Organisasjonen skal bidra til å gjøre Kosovos institusjoner bærekraftige og ansvarlige, samt bidra til å styrke rettsvesenets uavhengighet og multietnisitet i samsvar med anerkjente standarder og europeisk praksis (EULEX u.å.b).

EULEX' egen enhet som samarbeider nært med KCS heter EULEX Correctional Unit (CU). Denne enheten har medvirket til implementering av ifølge EULEX nødvendige fengselsreforminitiativer. Det arbeider i alt 70 internasjonale tjenestemenn fra 13 nasjoner i CU. Det arbeides aktivt i forhold til bl.a. sikkerhet, administrasjon, og eskorte. Ved Dubrava-fengslet er det utplassert 20 tjenestemenn fra EULEX (EULEX u.å.a). EULEX har i 2010 opplyst at KCS nå viser en mer aktiv tilnærming i forhold til utviklingen innenfor fengselsvesenet i Kosovo, og at dette bl.a. har resultert i bedre disiplin og holdninger hos de ansatte i det største fengslet, Dubrava (EULEX 2010, s. 50).

Ombudsmannsinstitusjonen i Kosovo foretar jevnlig besøk i fengslene og forvaringsanstaltene i Kosovo. Siden 2004 har Ombudsmannen hatt egne klagepostkasser i fengselsinstitusjonene. På grunnlag av klagene, observasjoner fra besøk i institusjonene og samtaler med de innsatte er Ombudsmannen i kontakt med KCS (Ombudsperson Institution in Kosovo 2010, s. 18 og 20). I tillegg er det flere Kosovo-baserte NGOer som besøker og rapporterer om forholdene i fengselsinstitusjonene, heriblant The Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims (KRCT) og Council for the Defense of Human Rights and Freedoms (CDHRF).

Ifølge U.S. State Departement (2010) gjennomførte ikke Den internasjonale Røde Kors komitéen noen inspeksjon av Kosovos fengsler eller forvaringsanstalter i 2009.

Kosovos hovedfengsler

Dubrava-fengslet dekker et stort område utenfor landsbyen med samme navn i kommunen Istog/Istok i det nordvestlige Kosovo. Opprinnelig ble fengslet bygget i 1976. Det ble utsatt for betydelige ødeleggelser ved bombingene i 1999, og siden har det gjennomgått flere renoveringer. Fengslet har 8 ulike soningspaviljonger og 1 helsepaviljong, og har en offisiell kapasitet på 1105 soningsplasser. Belegget i 2007 var 884 fanger hvorav 97 i varetekt (Council of Europe 2009a, s. 15). Dubrava har også høyrisikopaviljonger for bl.a. varetektsfengslede og domfelte i krigsforbryter- og terrorsaker (Council of Europe 2009a s. 15; EULEX 2010 s. 51).

Fengslet i Lipjan/Lipljan er lokalisert 20 km sør for Kosovos hovedstad, og er det eneste fengslet for kvinner og mindreårige. Offisielt har fengslet 152 soningsplasser. I 2007 var det

Respons Kosovo: Fengsels- og soningsforhold

37 kvinnelige innsatte, hvorav 10 i varetekt, og 48 mindreårige hvorav 32 domfelte (Council of Europe 2009a, s. 15).

Smrakovnicë/Smrekovnica er det nyeste fengslet og har 200 soningsplasser. Fengslet ligger nord for Prishtinë/Priština i Podujevë/Podujevo kommune. Pr. september 2010 var bare 50 av de 200 plassene anvendt (ambassaden i Pristina, e-post av 26. oktober 2010).

Kosovos forvaringssentre

Kosovos 6 forvaringssentre er i utgangspunktet forbeholdt varetektsfanger og domfelte med korte fengselsstraffer, men også her soner en rekke fanger lengre straffer. Under besøkene fra The Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims (KRCT) i 2009 var det i Gjilan/Gnjilane 16 domfelte hvorav 2 med straffer på henholdsvis 10 og 11 år. 1 domfelt satt i forvaringssentret i Prishtinë/Priština, 9 domfelte i Lipjan/Lipljan, 11 i Pejë/Peć og 14 i Prizren. I Mitrovicë/Mitrovica sonet det 16 personer. 6 personer hadde dommer på under 1 år, 5 hadde straffer fra 5 til 10 år, mens 4 hadde dommer fra mellom 10 til 20 år. 1 person hadde en straff på mer enn 20 år. I forvaringssenteret i Mitrovicë/Mitrovica var antallet varetektsfanger i desember 2009 lavere enn antallet domfelte. KRCT (2010, s. 10) bemerket at grunnet de domfeltes etniske bakgrunn, er det problematisk å overføre disse til soning i Dubrava. Det er i hovedsak kosovoserbere som er innsatte i Mitrovicë/Mitrovica. Sammenlignet med tall fra 2007 er imidlertid antallet domfelte som sonet sine straffer i forvaringssentrene blitt redusert.²

Kvinner og mindreårige blir ikke holdt i forvaringssentrene, men blir umiddelbart overført til fengslet i Lipjan/Lipljan (Council of Europe 2009a, s. 15).

Materielle forhold

Europarådets torturkomite skriver i forbindelse med sitt besøk³ i Dubrava i 2007 at forholdene i fengslet varierer mellom de ulike paviljongene. I de rehabiliterte paviljongene, 1, 2 og 6 var forholdene tilfredsstillende. I paviljong 6 hadde 4 fanger en standardcelle på 20 m², mens 6 fanger delte tilsvarende celle i paviljong 2. Paviljong 1 hadde celler på 15 m² for 3 fanger. Ventilasjonen, lysforholdene og utstyret var tilfredsstillende i disse paviljongene. Forholdene i paviljong 5 var middelmådig, og forholdene i paviljongene 7 og 8 ble karakterisert som dårlige/meget dårlige med alt for mange fanger pr. celle (Council of Europe 2009a, s. 18-19).

Senere har FN-administrasjonen i Kosovo, UNMIK, svart Torturkomitéen at paviljongene 5 og 7 er blitt rehabilitert, mens rehabilitering har pågått i paviljong 8 (Council of Europe 2009b, s. 16). Det har vært gjennomført diverse oppgraderinger av den nye høyrisikopaviljongen (8), bl.a. av besøksrommene (EULEX 2010, s. 51). The Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims (KRCT) skriver ellers i forbindelse med sitt besøk i Dubrava i 2009 at paviljong 5 er renoveret og at paviljong 1 er under rehabilitering, men at det også er behov for oppgradering av paviljong 3 (KRCT 2010, s. 15).

² Se rapport fra Europarådet (Council of Europe 2009a, s. 15-16).

³ Besøkene ble gjennomført av Europarådets torturkomite, European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment of Punishment, i perioden 21. til 29. mars 2007.

I Lipjan/Lipljan ble forholdene vurdert som akseptable når det gjaldt generell materiell standard, plass, hygiene og belysning, og forholdene i mor/barn-avdelingen ble vurdert som meget gode. Europarådets torturkomite vurderte derimot at de materielle forholdene i avdelingen for mindreårige skapte en dårlig atmosfære, mens kvinneavdelingen ble betegnet som overbefolket (Council of Europe 2009a, s. 19). Likeledes uttaler KRCT (2010, s. 15) at det er det behov for oppgradering av paviljong A der de mindreårige fangene er innkvartert. KRCT mener at kvinnes innkvartering er generelt godt vedlikeholdt.

Forholdene i forvaringssentrene varierte sterkt i 2007. Det ble vurdert å være generelt tilfredsstillende i Gjilan/Gnjilane og Mitrovicë/Mitrovica, men begge steder var det mange innsatte pr. celle. I Prishtinë/Priština var forholdene tilfredsstillende, mens forholdene var meget dårlige i Pejë/Peć (Council of Europe 2009a, s. 20).⁴

Ifølge UNMIK har forvaringsanstalten i Pejë/Peć senere gjennomgått renovering og ble gjenåpnet i 2008, og i forvaringsanstaltene i Gjilan/Gnjilane og Mitrovicë/Mitrovica blir de minste cellene kun anvendt av én innsatt. Forvaringssentret i Mitrovicë/Mitrovica er også blitt rehabilitert (Council of Europe 2009b, s. 16-17), og i 2009 pågikk også rehabilitering i forvaringsanstalten i Prizren. For øvrig var belegget for høyt og ventilasjonen for dårlig i mange forvaringssentre (KRCT 2010, s. 8).⁵

I 2009 brukte Kosovos myndigheter 5,43 millioner euro på å forbedre forholdene i fengslene i Dubrava og Lipjan/Lipljan samt i forvaringsanstaltene i Prishtinë/Priština og Prizren (U.S. Department of State 2010).

Ombudsmannen (Ombudsperson Institution in Kosovo 2010, s. 27) mener for øvrig at hele Dubrava-fengslet må rehabiliteres.

KRCT (2010, s. 16) mottok klager på kvaliteten på maten i Dubrava, selv om spesiell diet er tilgjengelig grunnet religiøse eller medisinske forhold.

CDHRF (2010) opplyser at alle fengsler og forvaringsanstalter er overbefolket eller har nært opptil 100 % belegg.⁶

Soningsregimer

Dubrava

I Dubrava er det ulike soningsregimer; grunnleggende, standard, avansert og forbedret. Det grunnleggende regimet innebærer at den innsatte kun har tilgang til maksimum to timers utendørsaktivitet og én times TV-titting pr. dag, men ellers er innelåst på cellen. Standardregime innebærer åpen celle det meste av dagen samt mer utendørstid og tid til fysisk aktivitet. Avansert regime gjør at den innsatte får midlertidige permisjoner, treningsmuligheter, fire timers besøk i uken og telefonsamtaler hver måned. Forbedret regime

⁴ De øvrige forvaringsanstaltene ble ikke besøkt.

⁵ KRCT gir en nærmere beskrivelse og vurdering av forvaringsanstaltene i Prishtinë/Priština, Gjilan/Gnjilane og Prizren (KRCT 2010, s. 14 -16)

⁶ Landinfos gjengivelse av informasjon fra rapporten fra CDHRF (2010) er basert på et engelsk sammendrag utarbeidet av ambassaden i Pristina (e-post av 26. oktober 2010).

medfører en form for delvis fengsling med turer utenfor fengslet og mulighet for betalt jobb. Svært få fanger hadde forbedret regime i Dubrava i 2007. I Dubravas paviljong 1 er innsatte som blir ansett som særlig rønningsfarlige, underlagt systematisk cellerotasjon (Council of Europe 2009a, s. 21-22).

UNMIK har sagt seg enige med Europarådets torturkomite i at aktivitet og undervisning er grunnleggende for rehabilitering av de innsatte, men viser til at manglende finansielle ressurser har medført begrensninger i tilbudene. I Dubrava er det dog etablert et eget panel for sysselsetting og yrkesopplæring. UNMIK har videre vist til at Dubrava ikke var bygget som et høyrisikofengsel, og at cellerotasjon var god forebygging (Council of Europe 2009b, s. 18-20).

EULEX har påpekt at Dubravas paviljong 1 har mange mangler, og at bare halvparten av høyrisikofangene soner i selve høyrisikopaviljong 1 (EULEX 2009, s. 104). KRCT (2010, s. 11 og 19) er kritiske til at ulike kategorier fanger soner sammen i Dubrava.

NGOen viser for øvrig til at de innsatte i Dubrava har muligheter for å utøve sport to ganger i uken i tillegg til daglige promenader. Det er muligheter for å arbeide på kjøkkenet, i vaskeriet, med rengjøring, i hagen eller med jordbruk. Det er også tilbud om diverse yrkesopplæringer for innsatte på avansert regime. En del innsatte har imidlertid gitt uttrykk for at utvelgelsesprosessen til disse opplæringene ikke var rettferdig og uavhengig (KRCT 2010, s. 21-22).

I 2010 ble det etablert en ny høyrisikopaviljong (8) i Dubrava. I samarbeid med EULEX har fengslet i Dubrava hatt økt fokus på strategisk sikkerhet.

Samtidig har KCS og EULEX sammen anbefalt byggingen av et nytt høyrisikofengsel i Kosovo (EULEX 2010, s. 51).

Lipjan/Lipljan

De kvinnelige domfelte i fengslet i Lipjan/Lipljan er alle underlagt standardregime. De kan alle være utenfor cellene sine på dagtid, ta del i ulike aktiviteter og har tilgang til en hage to timer pr. dag (Council of Europe 2009a, s. 21-22). UNMIK har opplyst at nye yrkesrettede kurs vil bli tilbudt i Lipjan/Lipljan (Council of Europe 2009b, s. 21).

KRCT (2010, s. 11 og 20) er kritiske til at ulike fanger soner sammen i Lipjan/Lipljan, men også her har de innsatte gode muligheter for fysisk rekreasjon. Det er imidlertid kun innsatte under privilegert regime som har anledning til å arbeide. Skoleundervisning er organisert for de unge, og det eksisterer en rekke yrkesopplæringstilbud (KRCT 2010, s. 21-22).

Forvaringsanstaltene

Med hensyn til situasjonen for de domfelte i forvaringsanstaltene, var situasjonen best i Prishtinë/Priština med tilbud om arbeidsoppgaver for de innsatte. I kontrast til dette, hadde de langtidsdømte ved fengslet i Mitrovicë/Mitrovica få tilbud om arbeidsoppgaver (Council of Europe 2009a, s. 25-26). KRCT (2010, s. 23) viser til at det er problematisk at det er få aktivitetstilbud ved forvaringsanstaltene, særlig tatt i betraktning at langtidsdømte soner der. Situasjonen anses som særlig bekymringsfull i Mitrovicë/Mitrovica, hvor det soner et stort antall domfelte.

Respons Kosovo: Fengsels- og soningsforhold

Generelt kan voksne innsatte sende og motta brev, motta minimum én times besøk pr. måned og tre timers besøk hver tredje måned. Disse reglene ble i all hovedsak fulgt, og det var en rekke tilfeller av mer liberal praktisering utover disse minimumsrettighetene (Council of Europe 2009a, s. 32). KRCT viser også til at de rent generelt er ikke bekymret for besøksmulighetene, og bemerker at det er positivt at det etablert egne ekteskapsvisittrom (KRCT 2010, s. 24-25). Både i Dubrava og Lipjan/Lipljan samt i forvaringsanstaltene er det ifølge KRCT (2010, s. 20), muligheter for å låne bøker på engelsk, albansk og serbisk. NGOen og har ikke registrert klager med hensyn til mulighetene for religionsutøvelse (KRCT 2010, s. 25).

Helsetilbud

Ved alle fengslene og anstaltene får de innsatte en helsesjekk ved ankomst. Europarådet anmoder om visse fastlagte rutiner som bør gjennomføres ved disse helsesjekkene for å sikre dokumentasjon på opplysninger om skader og anklager om mishandling (Council of Europe 2009a, s. 29).

Europarådet anser bemanningen av leger, sykepleiere og tannleger som tilfredsstillende i Dubrava og Lipjan/Lipljan, og helsefasilitetene beskrives som akseptable. Sett under ett, var også det generelle helsetilbudet ved de forvaringsanstaltene som ble besøkt, tilfredsstillende. Tilgang til psykiatriske tjenester ble imidlertid betegnet som problematisk i noen anstalter, særlig i Mitrovicë/Mitrovica. Ellers opplyses det om at serbiske innsatte nekter å bli behandlet ved klinikken i Prishtinë/Priština (Council of Europe 2009, s. 27-26).

UNMIK har opplyst at mentalt syke personer ikke skal være innsatt i fengslene, og at innsatte med midlertidige psykiske lidelser har tilgang på en psykiater (Council of Europe 2009b, s. 23). I 2009 ble det ansatt en psykiater i Mitrovicë/Mitrovica, og det foreligger planer om å etablere en egen spesialinstitusjon for innsatte med psykiske lidelser. Innsatte med særlige behov i Dubrava-fengslet vil bli innkvartert i paviljong 7.

KRCT opplyser i sin rapport at de har observert en generell forbedring av helsetilbudet for de innsatte, og er blant annet fornøyd med at innsatte blir testet for HIV og hepatitt B og C (KRCT 2010, s. 8-9). NGOen betegner videre helsetilbudet i Lipjan/Lipljan som tilfredsstillende. Samtidig bemerker KRCT at de innsatte i Dubrava var misfornøyde med spesialisttilbudet og legebehandlingen, som omfatter et tilbud fra seks leger på 24 timers basis. Rapportene dreier seg blant annet om forsinkelser i forhold til behandling hos psykiater og mangler på medikamenter.⁷

Disiplinærtiltak

De innsatte kan bli ilagt følgende disiplinære straffer; reprimande, inndragelse av privilegier (maksimum 15 dager), forelegg (maksimum 25 euro), isolat opptil 15 dager, og ved gjentagelser opptil 30 dager. Den innsatte er garantert retten til å klage på beslutninger omkring disiplinære tiltak bare knyttet til de mest alvorlige tiltakene. Isolatcellene, ifølge Europarådets torturkomite, har ikke vært tilfredsstillende i Mitrovicë/Mitrovica. Sikkerhetscellene, der utagerende fanger kan holdes i 48 timer, har også blitt kritisert (Council of Europe 2009a, s. 30-32).

⁷ KRCT gir ytterligere informasjon om helsetilbudet ved forvaringssentrene (KRCT 2010, s. 17 og 18).

UNMIK har opplyst at isolatcellene i Mitrovicë/Mitrovica har blitt stengt (Council of Europe 2009a, s. 27).

Ifølge KRCT respekteres i all hovedsak maksimumsgrensen for isolat, men i isolerte tilfeller har denne grensen blitt brutt i Dubrava og Pejë/Peć. KRCT opplyser også at det er en generell oppfatning blant de innsatte i Dubrava at beslutningene om isolat ikke blir truffet på et rettferdig grunnlag (KRCT 2010, s. 27).

Mishandling

I tilknytning til Europarådets besøk i 2007 mottok delegasjonen ingen anklager om mishandling mot fengselsansatte i forvaringsanstaltene. Det ble imidlertid fremsatt noen anklager fra de innsatte i fengslene i Dubrava og Lipjan/Lipljan. Dette gjaldt særlig mishandling fra interveneringsenhetene (Council of Europe 2009a, s. 16). UNMIK opplyser i sitt svar til Europarådets torturkomite bl.a. at fengselsansatte får bevisstgjøringsundervisning knyttet til menneskerettighetene samt klar beskjed om at mishandling av innsatte ikke er akseptabelt og vil bli sanksjonert. Dette gjelder også intervensjonsenheten. Det er videre blitt gjennomført etterforskning i tilknytning til anklager om mishandling (Council of Europe 2009b, s. 13-16).

U.S. Department of State (2010) opplyser at lederen for KCS mottok i alt 52 klager fra innsatte i perioden fra januar til august 2009. To av klagen skal ha medført suspensjon av to involverte tjenestemenn. Den Kosovo-baserte NGOen KRCT opplyser i sin rapport basert på besøk gjennomført i 2009 at antallet klager på mishandling og overdreven bruk av makt er betydelig redusert i fengslet i Lipjan/Lipljan. Organisasjonen har også sett en nedgang i anklager om mishandling fra de ansatte fra 2008 til 2009 i fengslet i Dubrava (KRCT 2010, s. 8).

KRCT (2010, s. 13) er imidlertid bekymret for fortsatte anklager om mishandling i Dubrava. Det ble bl.a. rettet anklager mot den spesielle intervensjonsenhetene. Det fremkom også anklager om nedverdiggende behandling, trusler og verbal trakassering fra noen vakter. En annen Kosovo-basert NGO, Council for the Defense of Human Rights and Freedoms (CDHRF), er enige i at antallet tilfeller av mishandling og maktmisbruk er blitt redusert betydelig. CDHRF (2010) uttaler at tilfeller av maktmisbruk mot fanger var isolerte tilfeller.

Klagemulighet

Spesielle anmodnings- og klageskjema er gjort tilgjengelig for de innsatte, og det er utplassert postkasser. Ombudsmannsinstitusjonen har også egne klagepostkasser ved alle fengselsinstitusjonene. KRCT opplyser at det imidlertid er noe ulik kunnskap om disse postkassene, og videre at innsatte i Dubrava og Lipjan/Lipljan har liten tillit til klagesystemet (KRCT 2010, s. 26).

Korrupsjon

Europarådets torturkomite har vært bekymret for anklagene om nepotisme i Dubrava-fengslet. Mange innsatte opplyste i 2007 at en familieklan kontrollerte fengslet, og at endrede soningsforhold krevde store pengesummer. Også KRCT (2010, s. 27) viser til at ifølge

anklager fra de innsatte i Dubrava-fengslet, er prosessene omkring ulike disiplinære beslutninger preget av nepotisme, korrupsjon og manglende åpenhet.

Europarådet har imidlertid vist til at sentrale myndigheter ga uttrykk for vilje til å håndtere problemet (Council of Europe 2009a, s. 22).

UNMIK har vist til at nepotisme og korrupsjon er vanskelig å bevise, men at i beslutningsprosessene omkring ulike soningsregimer må regelverket følges. Det er satt opp klare kriterier, fangene blir informert om regelverket og et panel for soningsregime er etablert. Et annet panel er ansvarlig for soningsplanleggingen, privilegier og permisjoner. Disse panelene tar avgjørelser uavhengig av hverandre, og avgir anbefalinger til fengselsdirektøren. Dersom fengselsdirektøren ikke er enig med anbefalingen, er vedkommende forpliktet til å informere lederen for Kosovo fengselsmyndigheter (KCS). I 2007 ble fire fengselstjenestemenn sagt opp fra sine stillinger og to andre fikk advarsler knyttet til anklager om korrupsjon (Council of Europe 2009b, s. 19-20).

Ifølge EULEX kan høyrisikofanger kontakte overordnede fengselsansatte direkte for å diskutere soningsforholdene. EULEX opplyser videre at reklassifisering av fanger i Dubrava har foregått i strid med regelverket, og at det forekommer regelmessig innsmugling av telefoner og narkotika til fengslet (EULEX 2009, s. 104-105). Dubrava har nå fått to røntgenmaskiner, mens forvaringsanstalten i Mitrovicë/Mitrovica har fått én. EULEX håper at etableringen av en ny høyrisikopaviljong (8) også vil bidra til å forhindre innsmugling av bl.a. telefoner og narkotika (EULEX 2010, s. 51). I sin programrapport fra 2010 uttaler organisasjonen at de fortsatt er bekymret for episoder av nepotisme, korrupsjon og anklager om politisk innblanding i beslutninger tatt på høyere administrativt nivå (EULEX 2010, s. 52-53).

CDHRF (2010) opplyser også at nepotisme og korrupsjon er omfattende i Kosovos fengselsinstitusjoner. Organisasjonen viser til at ulovlige gjenstander som mobiltelefoner og narkotika blir smuglet inn i fengslene ved hjelp av de ansatte. Innsatte har oppgitt navn på tjenestemenn som ber om betaling forut for å forbedre soningsregime for innsatte eller for å innvilge andre fordeler. Dette gjelder særlig i Dubrava. Betalingen for et favorisert soningsregime i Dubrava skal, ifølge de innsatte, være på mellom 500 til 1000 euro. Besøksstillatelser kan det også betales for med ca. 50 euro. Flukt er gjennomført ved hjelp fra fengselstjenestemenn. Ifølge opplysninger fra de innsatte skal alt i fengselsvesenet ha en pris; alt fra en mobiltelefon til benådning fra presidenten. CDHRF viser til at prosessen omkring presidentens innvilgelse av benådninger ikke er åpen, da den ikke blir overvåket gjennom noen uavhengig mekanisme, og at dette ofte skaper misnøye blant de innsatte som ikke opplever denne prosessen som rettfærdig.

EU-kommisjonen og soningsoverføring

EU-kommisjonen har i forbindelse med soningsforholdene i Kosovo opplyst følgende:

*The Ministry of Justice is taking steps to address complaints of misconduct in prisons and detention centres. As regards the **prison system**, the Kosovo correctional service under the Ministry of Justice is operational, with EULEX retaining certain competences. Security measures have been upgraded in the high-security facilities and technical equipment improved, including vehicles for prison escorts. However, the Law on Execution of Penal Sanctions needs to be amended in line with European*

*standards. There are still no adequate facilities for detention of mentally-ill criminal offenders and criminal offenders with diminished mental capacity. There is no separate space in the Lipjan/Lipljan correctional facility allocated to juvenile female detainees. Reintegration of juveniles after release is a matter of concern. **Facilitating the transfer of Kosovo detainees from other countries needs to be improved. Kosovo needs to take steps to accommodate an anticipated increase in the number of returned prisoners** (EU Commission 2009, s. 13, Landinfos utheving).*

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- CDHRF, dvs. Council for the Defense of Human Rights and Freedoms (2010). *Monitoring report on detention centers (investigating prisons) correctional facilities of Kosovo and vulnerable groups (minorities, foreign citizens, women, minors, and those with special needs) 01.08.2009 – 31.01.2010*. Pristina: CDHRF. Tilgjengelig på albansk fra http://www.cdhrf.net/images/raporti_mbi_monitorimin_e_burgjeve.pdf [lastet ned 3. november 2010]
- Council of Europe (2009a, 20. januar 2009). *Report to the United Nations Interim Administration in Kosovo (UNMIK) on the visit to Kosovo carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 21 to 29 March 2007*. Strasbourg: Council of Europe. Tilgjengelig fra <http://www.cpt.coe.int/documents/srb/2009-03-inf-eng.htm> [lastet ned 22. oktober 2010]
- Council of Europe (2009b, 20. januar). *Response of the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) to the report of the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) on the visit to Kosovo from 21 to 29 March 2007*. Strasbourg: Council of Europe. Tilgjengelig fra <http://www.cpt.coe.int/documents/srb/2009-04-inf-eng.htm> [lastet ned 22. oktober 2010]
- European Commission (2009a, 14. oktober). *Enlargement Strategy and Main Challenges 2009-2010*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://www.delprn.ec.europa.eu/repository/docs/ks_rapport_2009_en.pdf [lastet ned 26. oktober 2010]
- European Commission (2009b, 14. oktober). *Kosovo under UNSCR 1244/99 2009 Progress Report*. Brussel: EU Commission. Tilgjengelig fra http://www.delprn.ec.europa.eu/repository/docs/strategy_paper_2009_en.pdf [lastet ned 26. oktober 2010]
- EULEX, dvs. European Rule of Law Mission in Kosovo (u.å.a). *Correctional Unit Report*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/en/justice/correctional-unit.php> [lastet ned 26. oktober 2010]
- EULEX (2009). *Programme Report*. Pristina: EULEX <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/Accountability/EULEX-PROGRAMME-REPORT-July-2009-new.pdf> [lastet ned 26. oktober 2010]
- EULEX (2010). *Programme Report*. Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/docs/tracking/EULEX%20Programme%20Report%202010%20.pdf> [lastet ned 25. oktober 2010]
- EULEX (u.å.b). *What is EULEX?* Pristina: EULEX. Tilgjengelig fra <http://www.eulex-kosovo.eu/en/info/whatisEulex.php> [lastet ned 26. oktober 2010]

Respons **Kosovo: Fengsels- og soningsforhold**

- KRCT, dvs. Kosovo Rehabilitation Centre for Torture Victims (2010). *Human Rights standards in the Correctional Centres, Detention Centres and Police Holding Cells January – December 2009*. Pristina: KRCT. Tilgjengelig fra <http://krct.org/file/QKRMT-Raporti-KRCT-Report-2009.pdf> [lastet ned 26. oktober 2010]
- Ministry of Justice (u.å.). *Kosovo Correctional Service*. Pristina: Ministry of Justice. Tilgjengelig fra <http://www.md-ks.org/?page=2,63> [lastet ned 26. oktober 2010]
- Ombudsperson Institution in Kosovo (2010, 24. juni). *Ninth Annual Report 2008 - 2009*. Pristina: Ombudsperson Institution in Kosovo. Tilgjengelig fra <http://www.ombudspersonkosovo.org/?id=2,e,74> [lastet ned 3. november 2010]
- [The Law on Execution of Penal Sanctions] (LEPS) (2004, 19. november). *UNMIK regulation 2004/46 on the Law on Execution of Penal Sanctions*. Pristina: UNMIK. Tilgjengelig fra http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2004regs/RE200446_law.pdf [lastet ned 2. november 2010]
- U.S. Department of State (2010). *2009 Human Rights Report: Kosovo* Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/eur/136039.htm> [lastet ned 3. november 2010]

Muntlige kilder

- Den norske ambassaden i Pristina. E-post av 26. oktober 2010

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.